

Congo 1955-1960: De aanloop naar de onafhankelijkheid. Een analyse van de berichtgeving in drie Vlaamse kranten: De Standaard, Vooruit, Het Laatste Nieuws. (Isabelle Ferrand)

[home](#) [lijst scripties](#) [inhoud](#) [vorige](#) [volgende](#)

V. KWANTITATIEVE ANALYSE

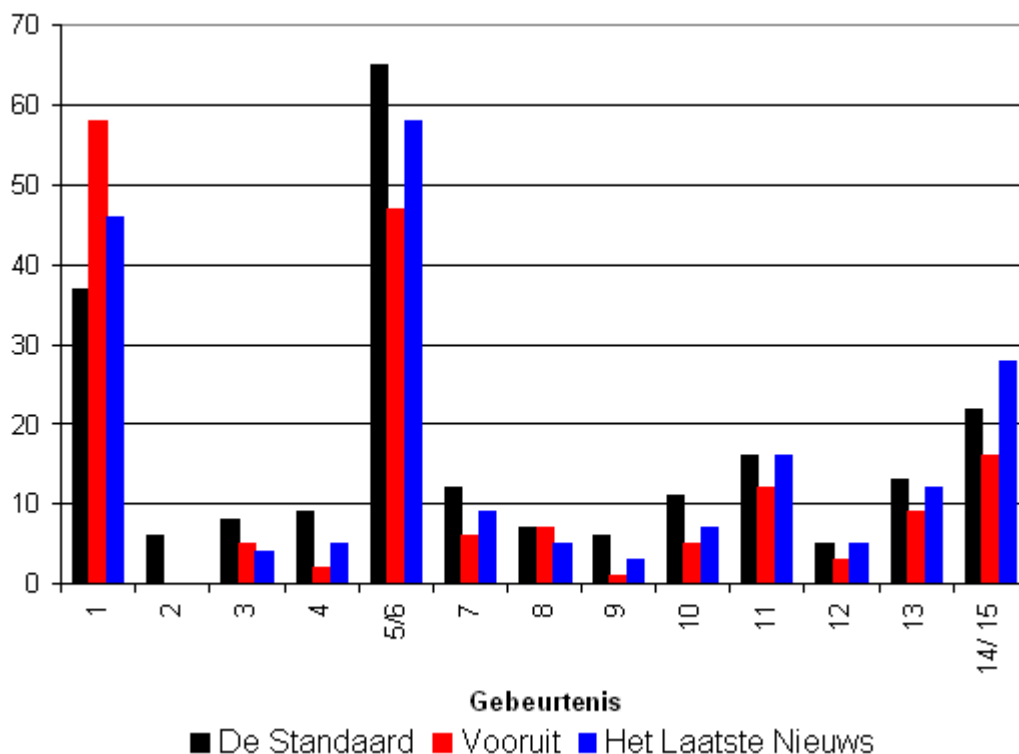
1. PRAKTISCHE INFORMATIE

Dit hoofdstuk bevat de eigenlijke analyse van de vier onderzoeksvelden (aantal artikels, type, bronnen, illustraties), die hierboven al werden besproken.[\[261\]](#) De grafieken bevinden zich in de bijlagen. Voor alle duidelijkheid wordt er nog eens een overzicht gegeven van alle gebeurtenissen, die behandeld worden.

- **Gebeurtenis 1: De koninklijke reis naar Congo (mei-juni 1955)**
- **Gebeurtenis 2: "Manifeste" van *Conscience Africaine*; "Contre-Manifeste" van Abako (juni 1956; augustus 1956)**
- **Gebeurtenis 3: De gemeenteraadsverkiezingen (december 1957)**
- **Gebeurtenis 4: Pan-Afrikaanse Conferentie in Accra (december 1958)**
- **Gebeurtenis 5: De rellen in Leopoldstad (januari 1959)**
- **Gebeurtenis 6: De aanhouding van de Abako-leiders**
- **Gebeurtenis 7: De regeringsverklaring (januari 1959)**
- **Gebeurtenis 8: Het overbrengen van de gevangenen Abako-leiders naar Brussel (maart 1959)**
- **Gebeurtenis 9: Congres van Congolesse politieke partijen in Luluaburg (april 1959)**
- **Gebeurtenis 10: Rellen in Stanleystad (oktober-november 1959)**
- **Gebeurtenis 11: De verkiezingen voor de gemeente- en gewestraden (december 1959)**
- **Gebeurtenis 12: Het congres in Kisantu (december 1959)**
- **Gebeurtenis 13: De wetgevende en provinciale verkiezingen (mei 1960)**
- **Gebeurtenis 14: De regeringsvorming (juni 1960)**
- **Gebeurtenis 15: Naar de onafhankelijkheid: enkele reacties**
- **Gebeurtenis 5 en 6 vormen één cluster. Beide feiten vallen in dezelfde periode en er zijn vaak overlappingsen in de berichtgeving. Dit betekent dat beide gevallen in dezelfde artikels behandeld worden. Dit is ook het geval voor gebeurtenis 14 en 15, die samen ook één cluster vormen.**

2. ANALYSE

2.1 Aantal artikels [262]

In de berichtgeving komen er twee grote uitschieters voor, namelijk gebeurtenis 1 en gebeurtenis 5/6. Deze steken scherp af van de rest. Wel neemt het aantal artikels toe, naarmate de onafhankelijkheid nadert. Congo komt dan meer in de belangstelling te staan. Toch blijft er een groot verschil tussen de berichtgeving over de Congo-politiek, die de regering in Brussel voert, en deze over de gebeurtenissen in de kolonie zelf. De eerste krijgt veel meer aandacht dan de tweede. [263]

Algemeen publiceert *De Standaard* de meeste artikels: 217, gevolgd door *Het Laatste Nieuws*: 198. *Vooruit* staat met 171 artikels onderaan op de ladder. De socialistische krant staat op nummer één bij gebeurtenis 1, maar dat is meteen ook de laatste keer. Bij de meeste gebeurtenissen staat ze op de laatste plaats. Meestal levert *De Standaard* het grootste aantal artikels per gebeurtenis. *Het Laatste Nieuws* bevindt zich vaak tussenin.

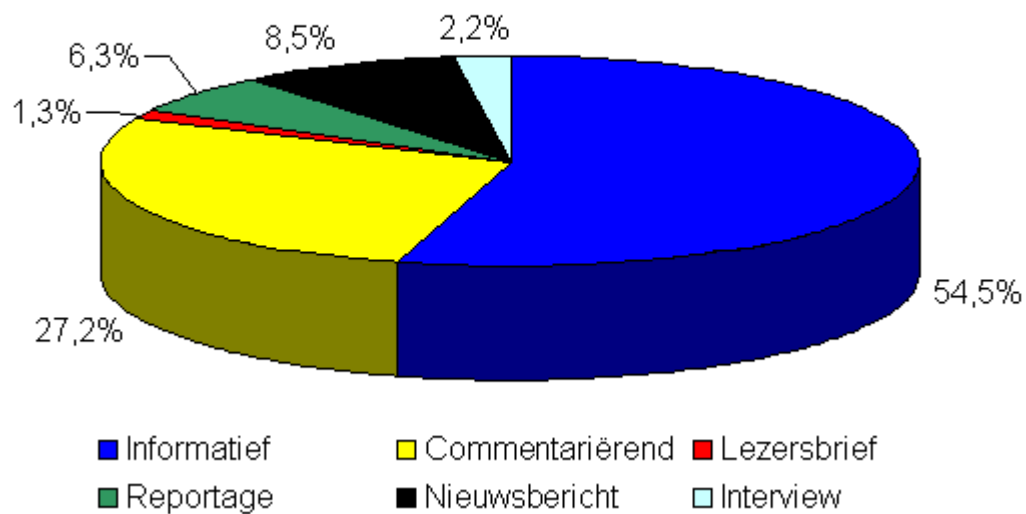
2.2 Type artikel

Bij de drie kranten vormt het informatieve gedeelte de hoofdbrok, zeker bij *Vooruit*. Dan volgen de commentaren. *De Standaard* scoort het hoogst met 27,2%. Opvallend is het relatief hoge percentage reportages, die veelal bij gebeurtenis 1 voorkomen. *Vooruit* behaalt 15,2% en ze beperkt haar reportages niet enkel tot deze gebeurtenis. Zo wordt er bijvoorbeeld bij gebeurtenis 10 een relaas van een journalist gevonden over huiszoekingen in dorpen van plundersaars.

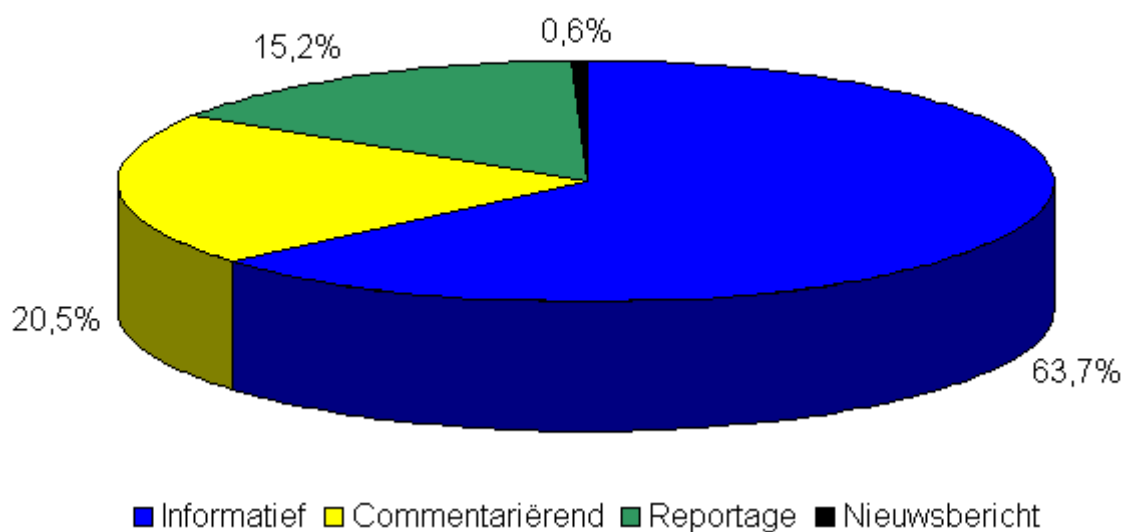
De meeste variatie in de berichtgeving treffen we toch aan bij *De Standaard*, gevolgd door *Het Laatste Nieuws*. De berichtgeving bij *Vooruit* is eerder wat eentonig. De krant publiceert veel informatieve artikels bij gebeurtenissen die niet

zozeer een primeur zijn. Dit heeft waarschijnlijk te maken met het feit dat *Vooruit* de minste aandacht aan de kolonie besteedt.^[264]

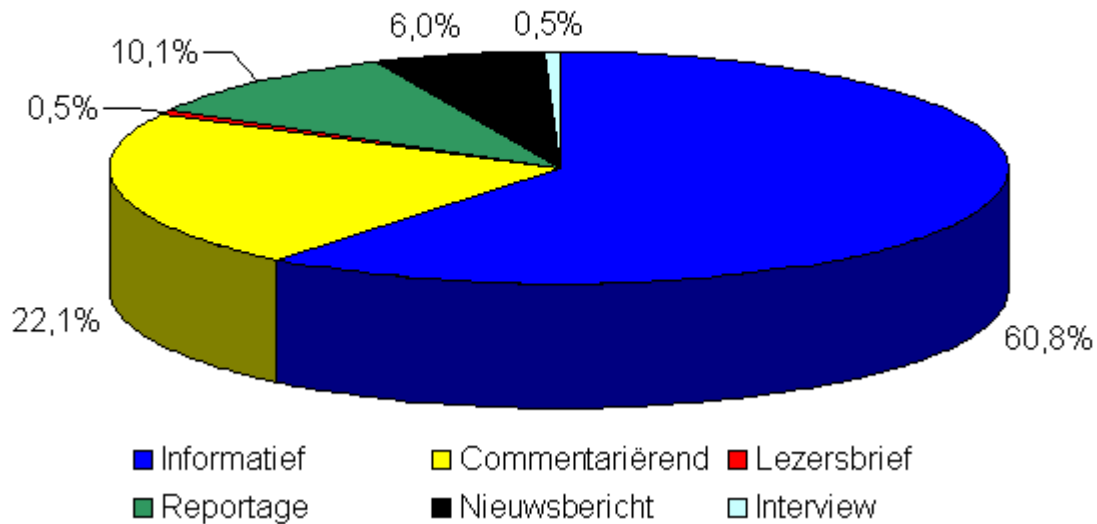
De Standaard

Vooruit

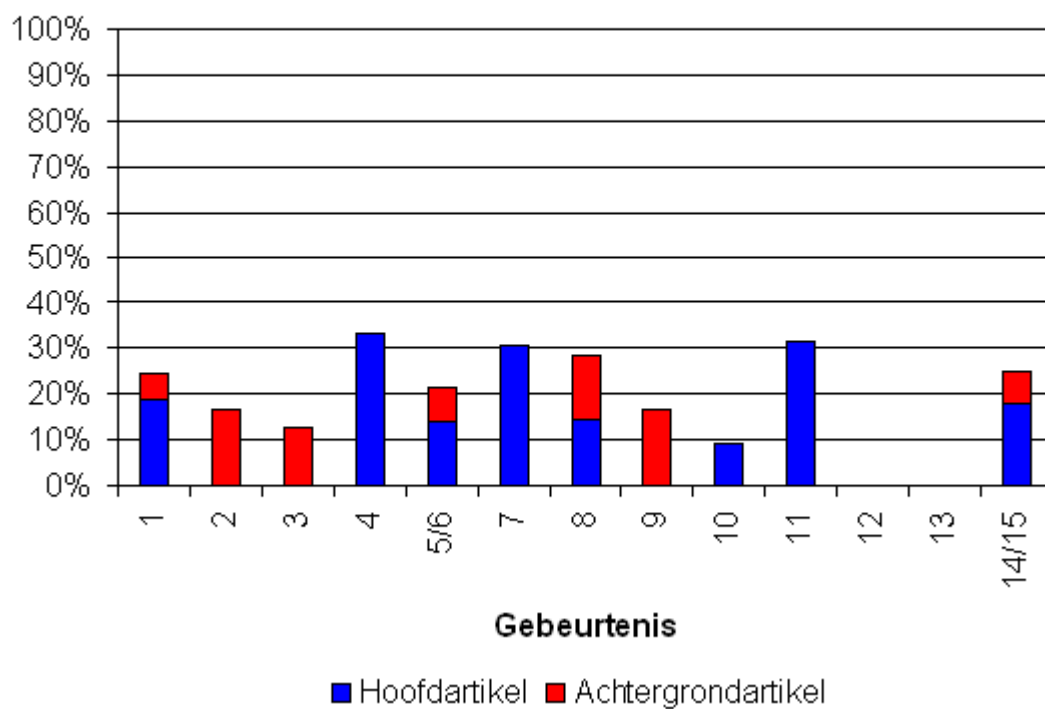
Het Laatste Nieuws

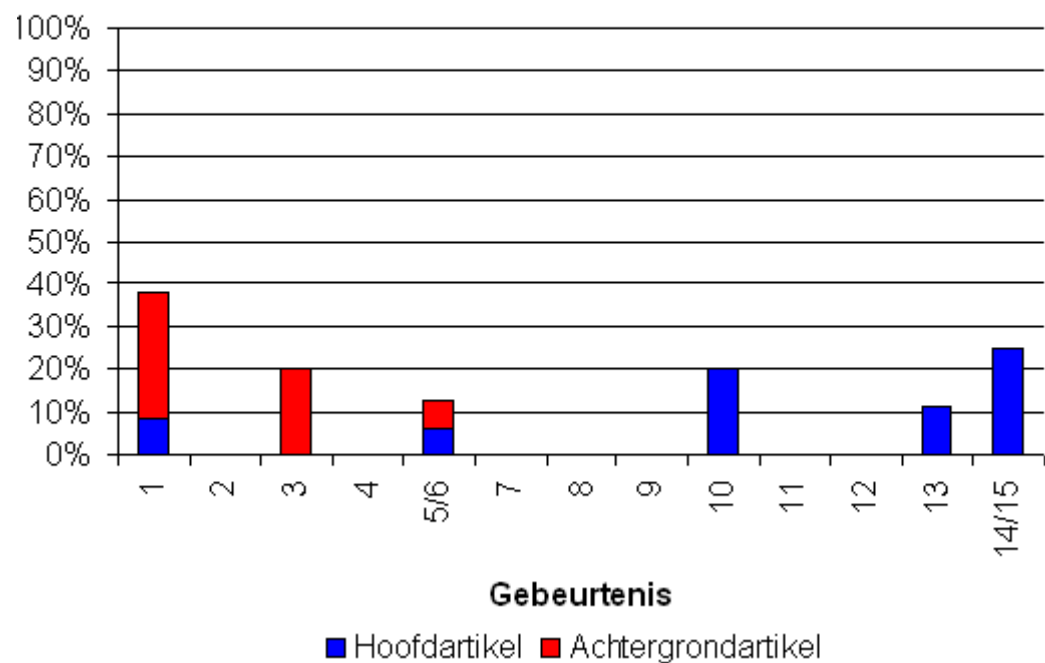
Interviews, nieuwsberichten en lezersbrieven vormen een kleine maar niet onbelangrijke minderheid. *De Standaard* beschikt over een rubriek "Nieuws uit Kongo" waarin allerlei kleine nieuwsfeitjes verschijnen. Bij *Het Laatste Nieuws* verschijnen een aantal nieuwsberichtjes bij gebeurtenis 1 en 5/6.

Wat de positie[265] betreft, halen de meeste gebeurtenissen wel eens de voorpagina bij *De Standaard*. Ook de achtergrondartikels zijn sterk verspreid. Bij *Het Laatste Nieuws* hangt de positie af van het belang van de gebeurtenis. De koninklijke reis, de regeringsverklaring, de vrijlating van de Abako-leiders en de regeringsvorming in Congo zijn aangelegenheden die veel aandacht krijgen. Ze zijn immers een initiatief van België of ze hebben ermee te maken. Bij *Vooruit* zijn er heel wat minder hoofdartikels. Opvallend is het betrekkelijk hoge percentage achtergrondartikels bij gebeurtenis 1. Ferdinand De Smet schreef toen een hele reeks interessante reportages over de kolonie in al haar facetten: het ontstaan, de bevolking, de natuur, de socialistische verwezenlijkingen, de economie, enz.

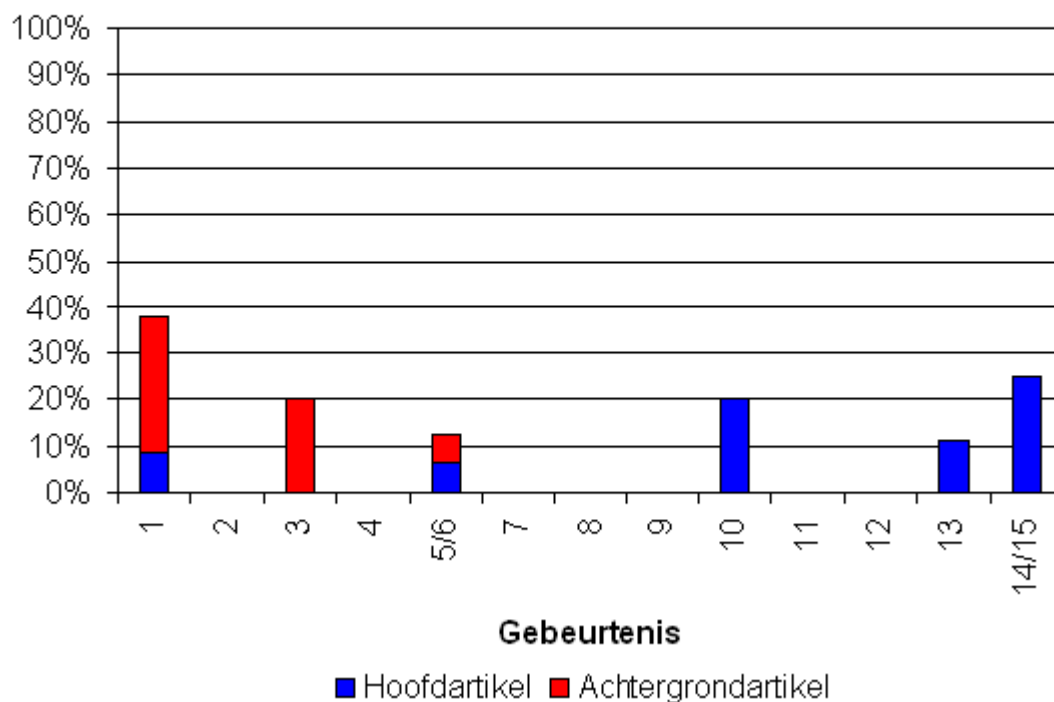
De Standaard (indeling naar positie)

Vooruit (indeling naar positie)

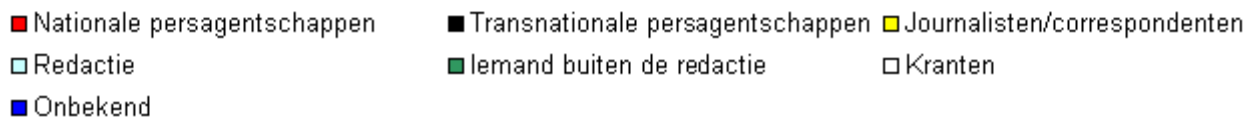
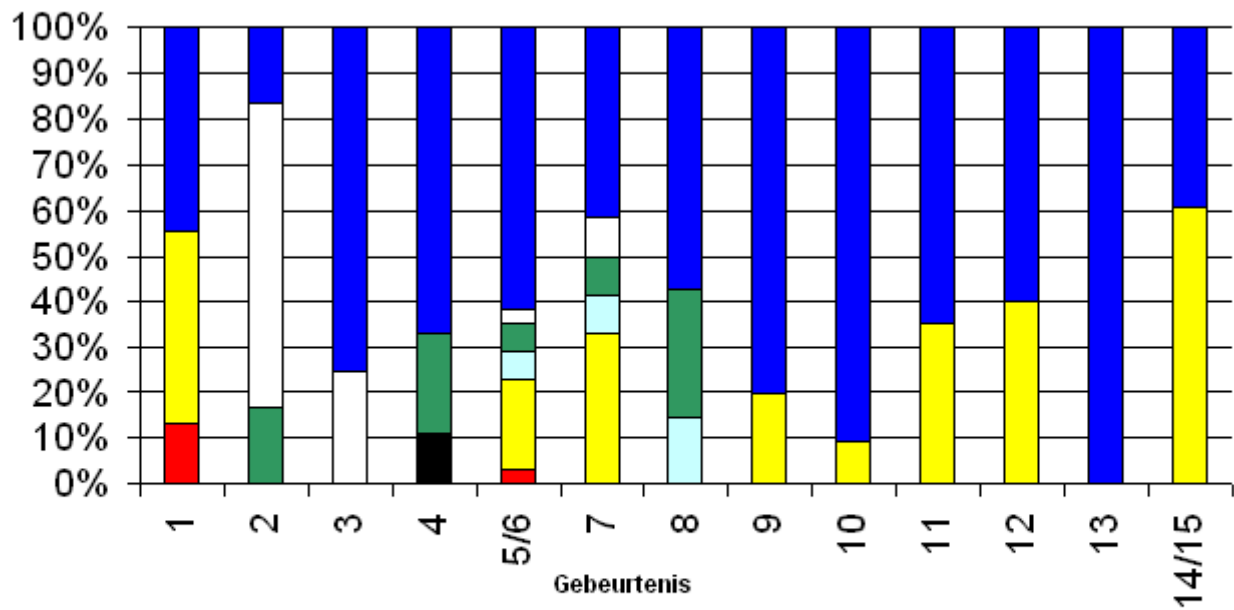
Vooruit (indeling naar positie)

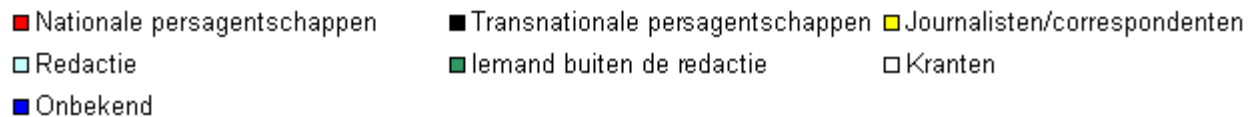
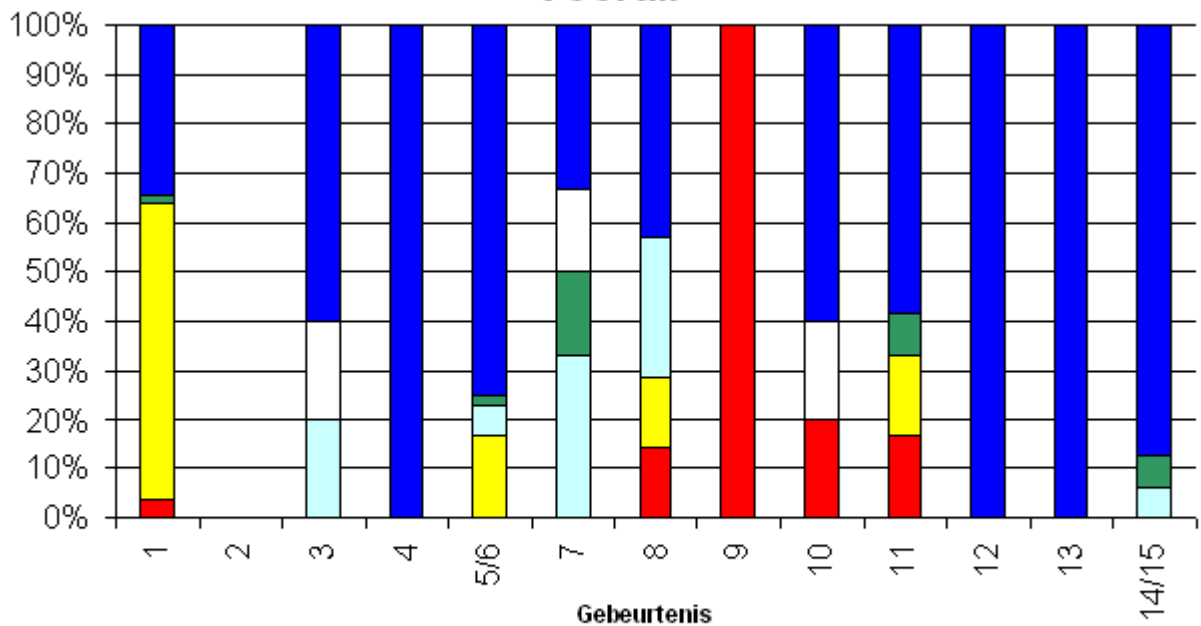
In het algemeen is het aantal achtergrondartikels niet erg groot. De meeste berichten zijn immers informatief en geven enkel de feiten weer. Achtergrondartikels verschijnen vooral bij gebeurtenis 1 en 5/6. Van Dijks stelling, dat het Westen meer achtergrondartikels weergeeft dan de Derde Wereld, kan hier niet bevestigd worden. We beschikken immers ook niet over kranten uit de laatste.

[2.3 Bronnen](#)[266]

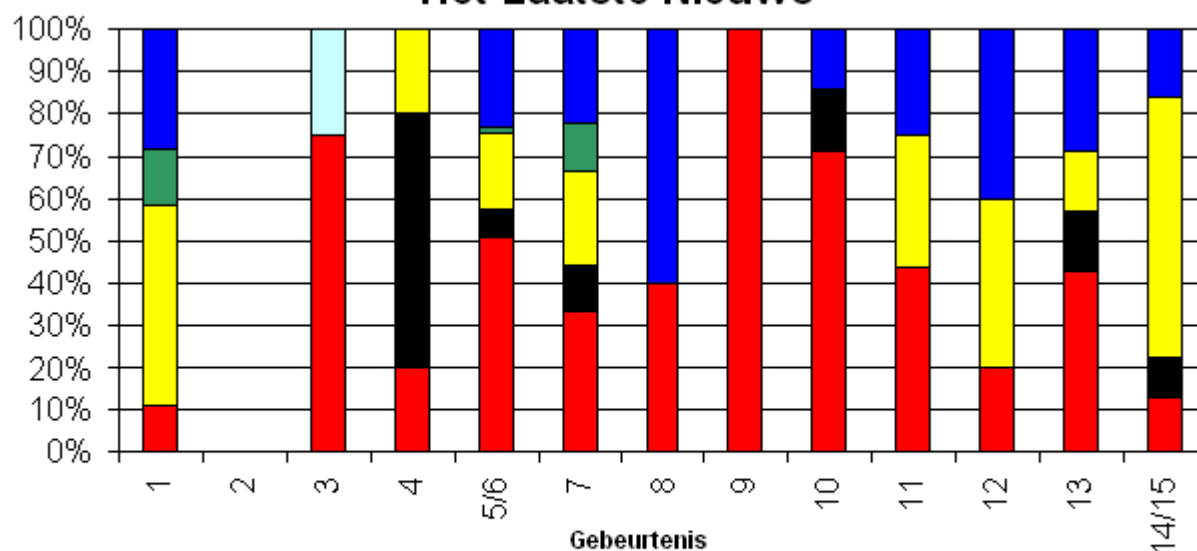
De Standaard

Vooruit

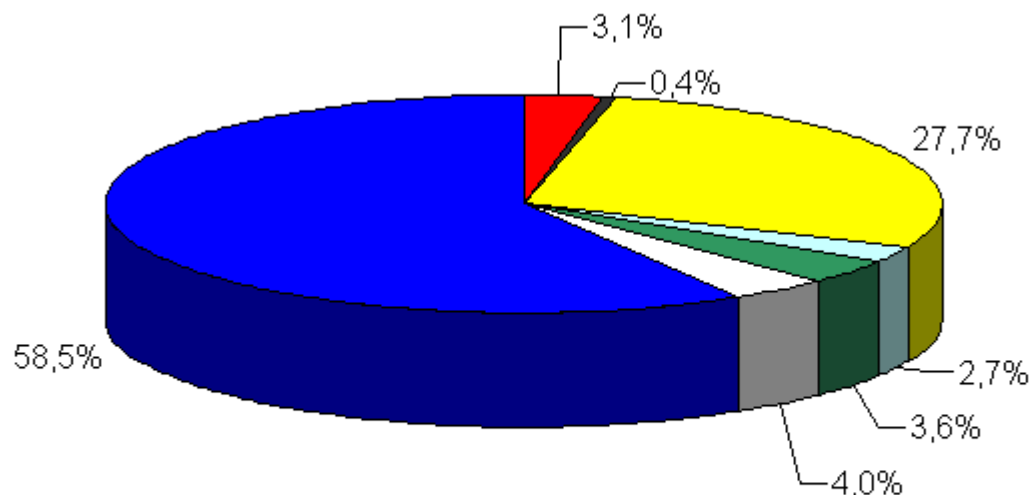

Het Laatste Nieuws

- Nationale persagentschappen
- Transnationale persagentschappen
- Journalisten/correspondenten
- Redactie
- Iemand buiten de redactie
- Kranten
- Onbekend

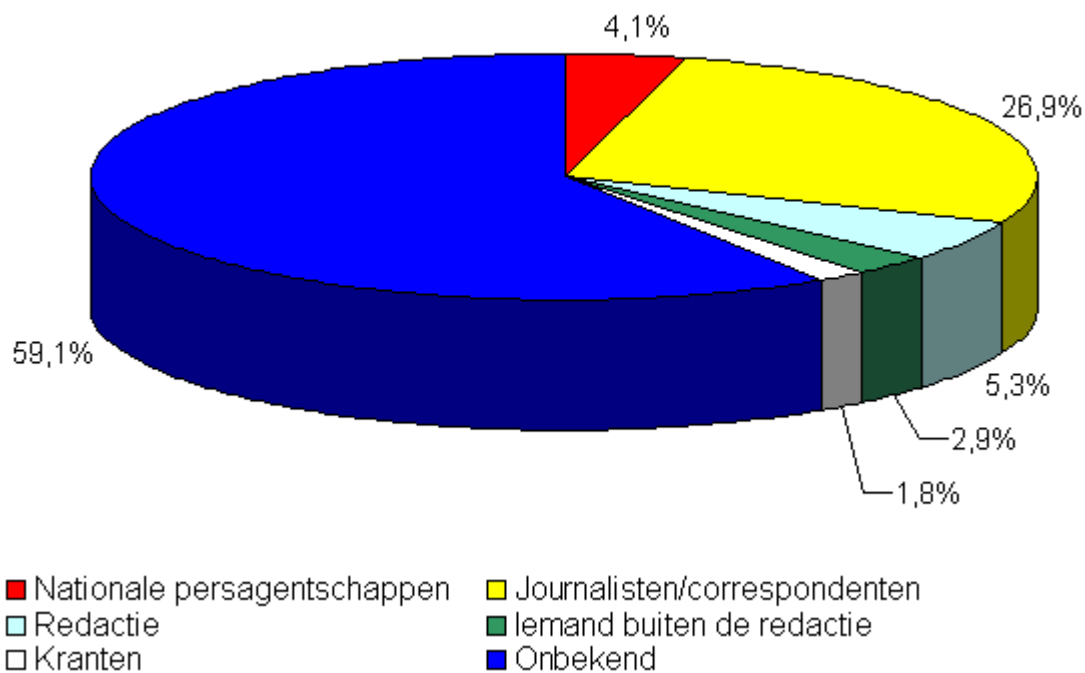
De Standaard

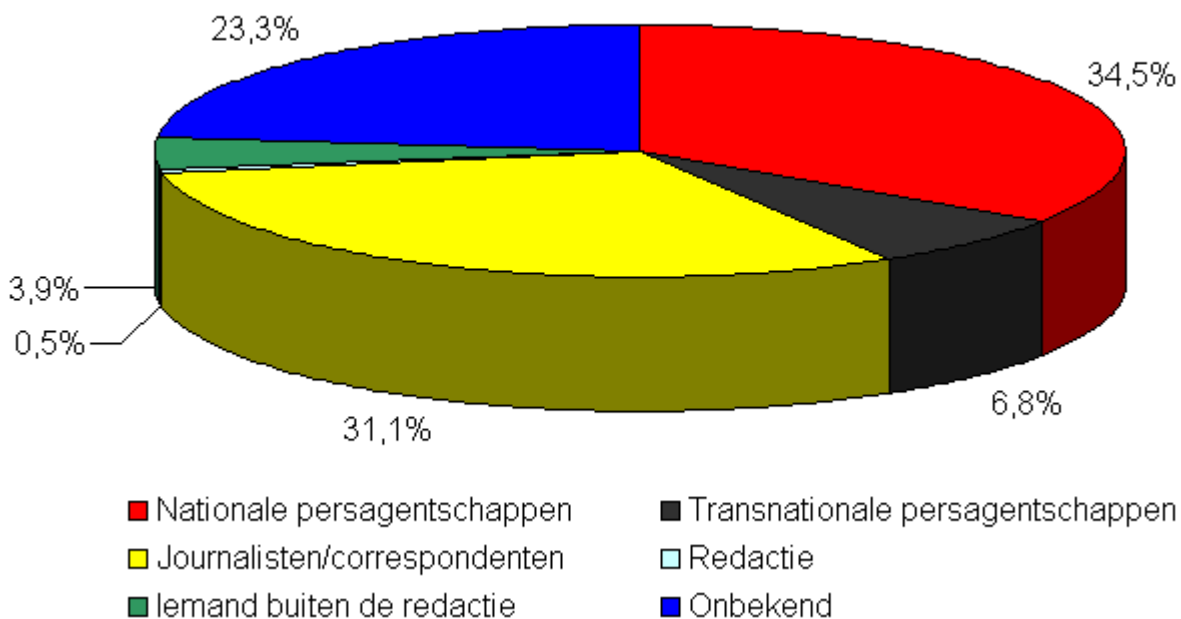
- Nationale persagentschappen
- Journalisten/correspondenten
- Iemand buiten de redactie
- Onbekend
- Transnationale persagentschappen
- Redactie
- Kranten

Vooruit

Het Laatste Nieuws

Opvallend is dat *De Standaard* en *Vooruit* heel wat artikels publiceren zonder bronnenvermelding. *Het Laatste Nieuws* vermeldt daarentegen regelmatig haar bronnen, waardoor het percentage lager ligt. Hoogst waarschijnlijk komen de meeste ongetekende artikels van persagentschappen. Vaak geven de verschillende kranten dezelfde gegevens weer. Het is mogelijk dat één krant de bron vermeldt en dan is het probleem opgelost. Ook wanneer de auteur niet vermeld wordt, blijft het vermoeden groot. In een vorig hoofdstuk werd al vermeld dat het meeste nieuws uit de gekoloniseerde landen verdeeld werd door nationale en transnationale

persagentschappen. Daarnaast is de berichtgeving van persagentschappen te herkennen aan de afstandelijke schrijfstijl. De bedoeling ligt er immers in objectieve en informatieve berichten te verspreiden.

Het percentage van nationale en transnationale persagentschappen ligt heel laag bij *Vooruit* en *De Standaard*. Waarschijnlijk doen beide kranten er vaker een beroep op dan ze in feite vermelden. Bij *Het Laatste Nieuws* vormt de categorie persagentschappen het hoofdbestanddeel van de berichtgeving. Maar ook bij deze krant zijn er veel ongetekende artikels.

Een volgende categorie zijn de journalisten. Zij werden naar de kolonie gestuurd bij belangrijke evenementen zoals de koninklijke reis, de rellen in Leopoldstad, de verkiezingen in december 1959 en de regeringsvorming.

Bij *De Standaard* nam Louis de Lentdecker, eerste reporter en trouwe medepassagier op koninklijke tochten, de reis naar Congo in 1955 voor zijn rekening. Dan werd de koloniale verslaggeving overgedragen aan Manu Ruys. Andere journalisten waren G.D., L.H., Jan Hendrickx (oud-redacteur van *Het handelsblad* en regelmatig (los) medewerker bij *De Standaard*).[\[267\]](#) *De Standaard* liet ook ruimte voor mensen buiten de redactie. Zo verschenen er artikels van lezers, koloniale experts (A.A.J. Van Bilsen) en Congolese studenten.

***Vooruit* zond in 1955 Ferdinand De Smet naar Congo. In de periode, die we bestuderen, was hij de enige journalist die op Congolese bodem voet aan wal zette. Andere journalisten waren: S. Van Schamelland, H.V., O. De Swaef, V. Trebor. *Vooruit* publiceerde ook artikels van socialistische politici zoals: A. De Block (senator), R. De Kinder (volksvertegenwoordiger) en L. Collard (politicus).**

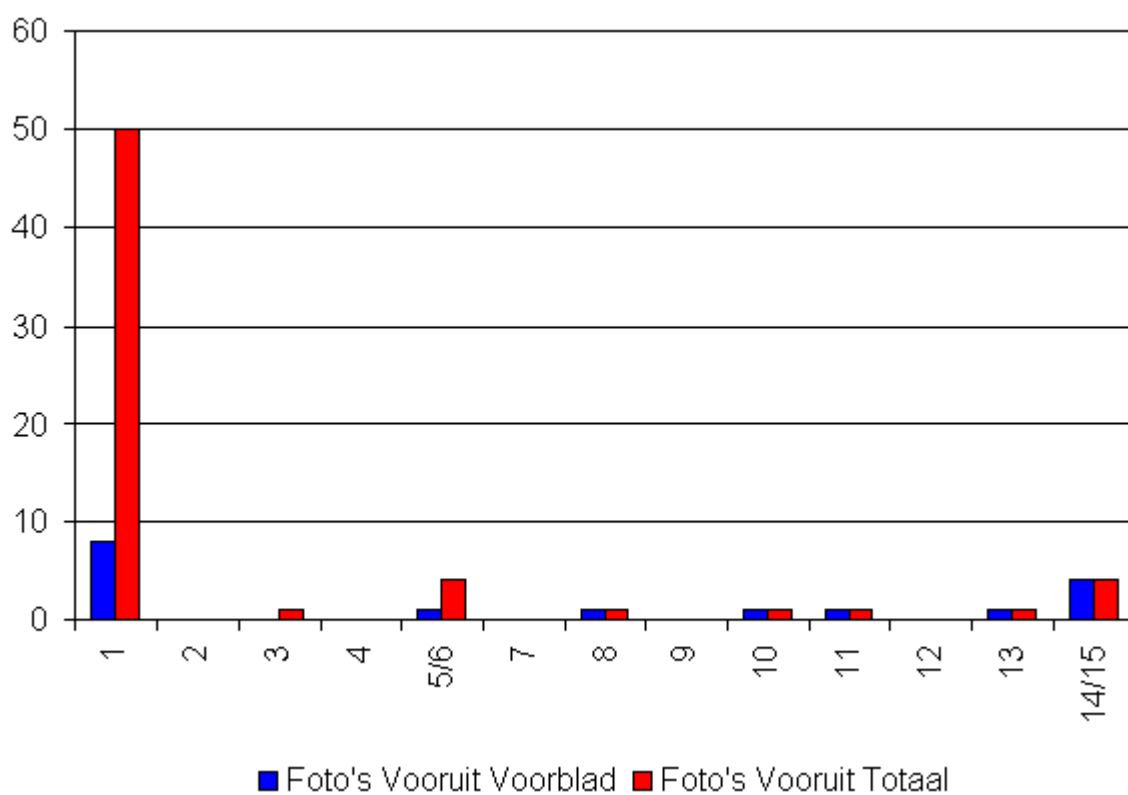
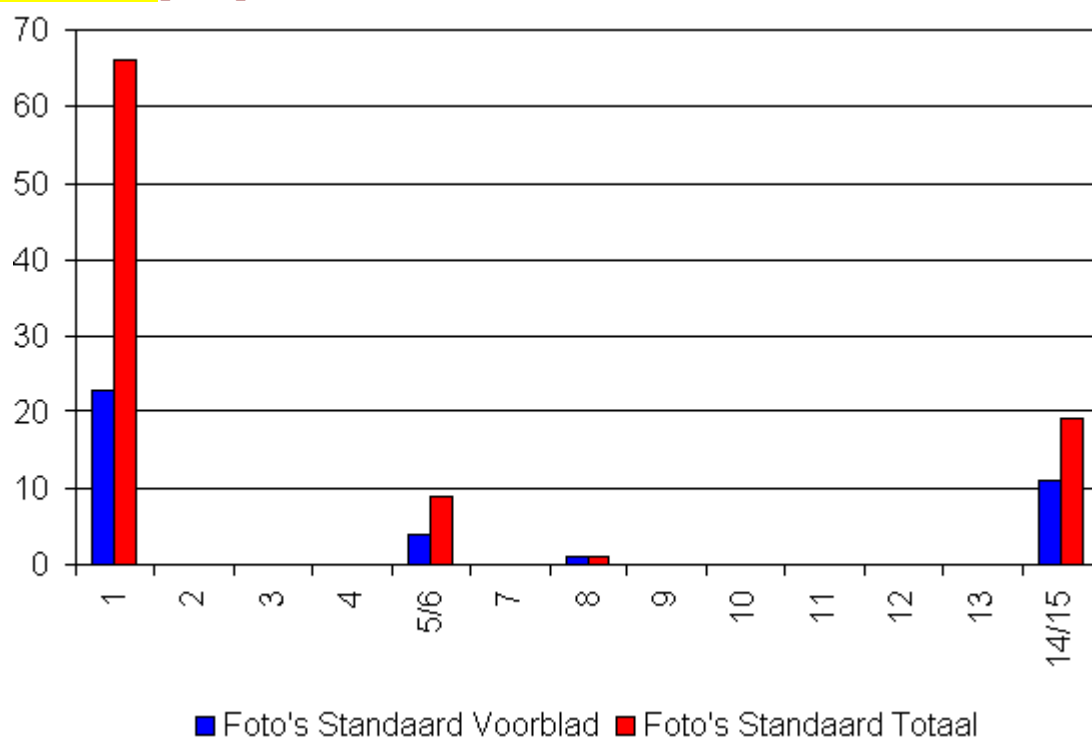
Tijdens de koninklijke reis werd *Het Laatste Nieuws* vertegenwoordigd door L. Schalckens. Daarna nam Leo Siaens de koloniale berichtgeving over. Andere journalisten waren: J. Engels, VI., GS., Jan Arpe. Ook mensen buiten de redactie kregen een plaats in de krant: Allan R. Dodd Jr., A. Burssens (professor in Gent), enz.

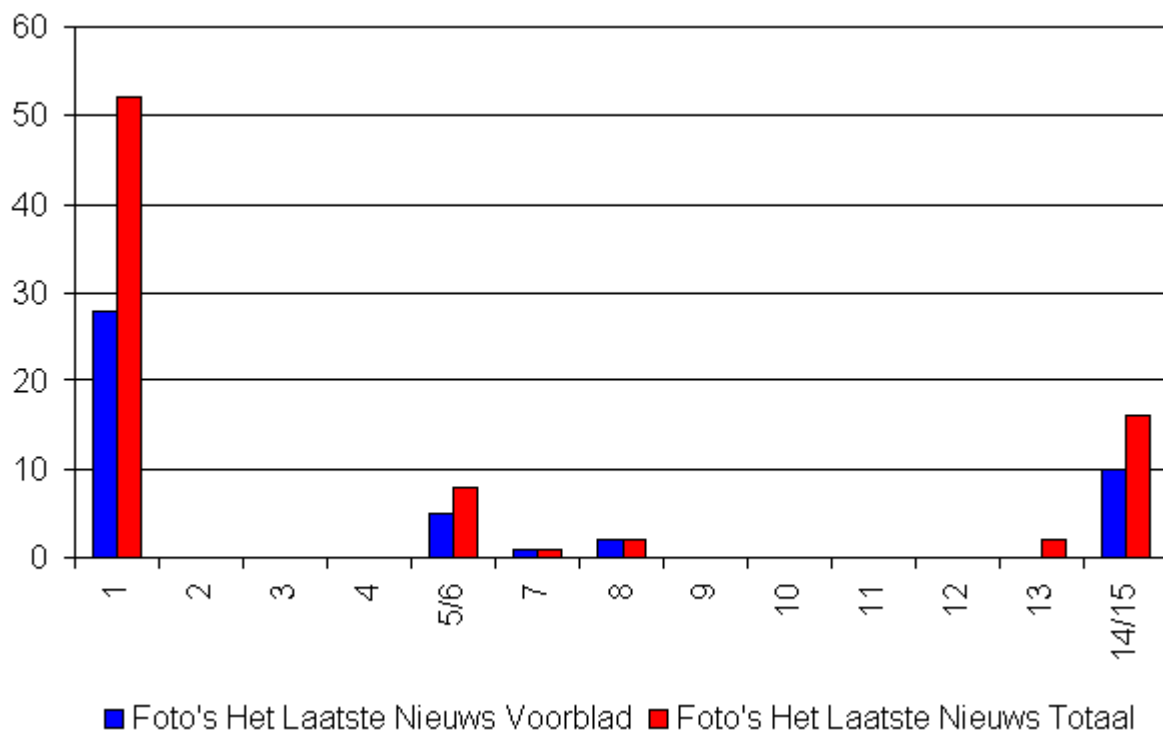
Twee kleinere categorieën zijn de redactie en kranten. Typisch bij *Vooruit* is de commentaar in de uiterst rechtse kolom op de voorpagina. Dit artikel is nooit voorzien van een bronnenvermelding, maar vermoedelijk was de redactie hier aan het werk. Bij gebeurtenis 3, 6, 7, 8 en 15 verschijnen een aantal commentaren over Congo. De andere editorialem hekelen voornamelijk de regering, die de Congo-politiek moest uitvoeren.

De categorie kranten wordt enkel bij *De Standaard* en *Vooruit* teruggevonden. Beide kranten nemen artikels of citaten over van andere Belgische of buitenlandse dagbladen. Bij gebeurtenis 2 geeft *De Standaard* de reacties weer van verschillende Congolese kranten als *De Week*, *L'Avenir*, *La Croix du Congo*, *Le Courrier Afrique*, e.a. *Vooruit* haalt bij gebeurtenis 10 het Britse blad *Daily Express* aan. *Vooruit* vermeldt erbij dat het een zeer conservatief dagblad is. Bij de

regeringsverklaring verwijzen beide kranten naar de visie van binnen- en buitenlandse bladen.

2.4 Illustraties[268]

Kwantitatief is gebeurtenis 1 ongetwijfeld de topper. *De Standaard* drukt het hoogste aantal illustraties af, namelijk 66. Dan volgt *Vooruit* met 52 en *Het Laatste Nieuws* met 50. Bij de laatste staat er iets meer dan de helft op de voorpagina. Bij *Vooruit* is dit slechts één vijfde. De meeste foto's zijn immers een illustratie bij de reportages op de tweede pagina. Andere gebeurtenissen met beeldmateriaal zijn de rellen in Leopoldstad, de overbrenging van de Abako-leiders naar Brussel en de regeringsvorming. *Vooruit* laat ook nog foto's verschijnen bij iedere verkiezing in Congo en bij de rellen in Stanleystad.

Bij gebeurtenis 1 draait alles rond de koning. Dit kan ook opgemaakt worden uit het beeldmateriaal. De meeste foto's bij *De Standaard* en *Het Laatste Nieuws* beelden namelijk de koning af in uniform. De Congolezen verschijnen sporadisch ofwel bij de koning, wanneer ze hem iets overhandigen, ofwel alleen. Maar dan is dat ook in functie van de koningsreis: uitbundigheid, poseren met een afbeelding van de koning op de kledij, enz. *Vooruit* doet niet mee aan die heisa, want ze biedt een waaier van beelden die niets met de koninklijke reis te maken heeft. Koning Boudewijn verdwijnt naar de achtergrond. Op de meeste foto's staan Congolezen (18): vissende jongens, leraar met leerlingen, negervrouwen aan het werk, de natuur, enz. Het zijn eigenlijk de dagdagelijkse taferelen die gefotografeerd worden. Verder worden ook gebouwen, monumenten, stuwdammen, de socialistische gemeenschap op de gevoelige plaat gezet. Deze foto's tonen het beschavingswerk van de Belgen in Congo. Een opmerking is dat er in de drie kranten een kaart van Congo verschijnt met de routebeschrijving. De meeste foto's komen van Belga, Congopresse, telefoto. Ook eigen foto's verschijnen in de krant.

Het beeldmateriaal bij gebeurtenis 5/6 toont een heel andere sfeer, namelijk deze van onrust, opstanden, vernielingen. Het laat zien wat "die oproerkrakers"

allemaal aangericht hadden. Daarnaast zijn er ook een paar foto's die de rust afbeelden. De weermacht (3 foto's, *De Standaard*) moet het fel verzwakte prestige weer opkrikken. Bronnen zijn Inforcongo, Belga en eigen telefoto.

Bij gebeurtenis 8 verschijnt een identieke foto in de drie kranten. Deze toont de drie Abako-leiders, Kasavubu, Kanza en Nzeza, die hun hotel nabij het Jubelpark verlaten. [\[269\]](#) Als bron vermeldt *Vooruit* N.S.

De laatste gebeurtenis is de kroon op het Belgische werk. Men is erin geslaagd om zonder bloedvergieten de onafhankelijkheid te bereiken. De regering is gevormd en dit uit zich in het beeldmateriaal. *De Standaard* laat heel wat foto's verschijnen met de verschillende leden. Kasavubu en Lumumba komen zelfs meerdere keren in beeld. De krant drukt ook cartoons af. [\[270\]](#) *Het Laatste Nieuws* beperkt zich tot een aantal foto's van Lumumba, Ileo en Kasavubu. Daarnaast laat ze ook wat foto's publiceren over het Congolese parlement en de koloniale autoriteiten (minister De Schrijver, gouverneur-generaal Cornelis, minister Ganshof van der Meersch). *Vooruit* is karig met haar fotomateriaal. Er verschijnen welgeteld vier foto's tegenover 19 bij *De Standaard* en 16 bij *Het Laatste Nieuws*. Enkel Lumumba, Kasavubu en 1 foto met de Congolese regering verschijnen in het socialistische dagblad. De bronnen zijn A.P., U.P.I, Archief (*Vooruit*), telefoto.

[2.5 Conclusie](#)

Een eerste vaststelling is dat druk besproken feiten wat meer geïllustreerd worden met beeldmateriaal. Gebeurtenis 1 toont overduidelijk het prestige dat de koning en het moederland genoten. De uitbundigheid van de zwarten voor de vorst versterkt des te meer het beeld dat in Congo alles gesmeerd loopt. Foto's met de Albert-I laan en het Albert-I monument (*Vooruit*) beelden eveneens het Belgisch prestige af. Een volgende gebeurtenis die de voorpagina's haalde, was de rellen in Leopoldstad. Het aantal foto's is beduidend minder. De gelegenheid leende er zich niet toe om uit te pakken met sfeerbeeldjes en men hield het bij geschreven materiaal. Het beeld van een ongerepte kolonie heeft sindsdien een serieuze knak gekregen. Gebeurtenis 15 verschaft niet zoveel artikels, maar behoorlijk wat beeldmateriaal. Er zijn duidelijk meer foto's met zwarten, veelal in de vorm van een pasfoto.

Een tweede vaststelling is het grote aantal artikels zonder bronnenvermelding, zowel bij druk besproken gebeurtenissen als bij andere. Deze artikels zijn informatief en komen waarschijnlijk van persagentschappen, die sterk vertegenwoordigd waren in de kolonies.

[home](#)   [lijst](#)   [inhoud](#)   [vorige](#)   [volgende](#)
[scripties](#)

[\[261\]](#) Zie HOOFDSTUK III, Methode, pp. 35-360 , p. 37 (eigen analyse).

[\[262\]](#) Zie bijlage X: Kwantitatieve analyse (grafische voorstelling): Grafiek 1, p. 27

[\[263\]](#) Wat Brussel uitvoerde, werd niet onderzochten. Maar toch konden we bij het

doorbladeren van de kranten deze stelling afleiden.

[264] Zie bijlage X: Grafiek 2, 3 en 4, p. 28

[265] Zie bijlage X: Grafiek 5, 6 en 7, pp. 29-30.

[266] Zie bijlage X: Grafiek 8-13, pp. 30-32.

[267] DURNEZ, G., De Standaard. Het levensverhaal van een Vlaamse krant van 1948 tot de VUM. 1993, pp. 241-244.

[268] Zie bijlage X: Grafiek 14, 15 en 16, p. 33.

[269] Zie Bijlage XII: Foto's (de drie Abakoleiders in Brussel), p. 35.

[270] Zie Bijlage XII: Foto's (de regeringsvorming), p. 35.

